

Autori sa dotkli takých kľúčových otázok hudobnej zložky týchto piesní, ako sú putovné nápevy, parafrázy, kontrafaktúry a kontrapozitá (sledovateľné aj cez odkazovú prax), ale aj otázok stability a variability nápevov a textov, reprezentatívnosti textových incipitov a pod.

V komplexnom pohľade na fenomén letákových piesní z územia Moravy a Sliezska podľa zvolených aspektov (dokumentácia a interpreti – médiá – autori a vydavatelia – poetika textov – jazyk – nápevy) na jednej strane, a podľa malých monografických sond, ktoré prinášajú opisno-analytickú informáciu (kritický komentár) k jednotlivým piesňovým typom na druhej strane, vznikol mimo-

riadne bohatý a plastický obraz týchto piesní. Je potrebné vyzdvihnúť skutočnosť, že autori na malej piesňovej vzorke prezentujú široký záber problémov a otázok, ktoré výskum letákových piesní zahrnuje, pričom poskytujú perspektívne riešenia s multidisciplinárnym zázemím. Publikácia je nepochybne dobrým návodom a cennou inšpiráciou na pokračovanie vo výskume fenoménu letákových piesní, a to aj v širšom teritoriálnom a etnicko-národnom zábere.

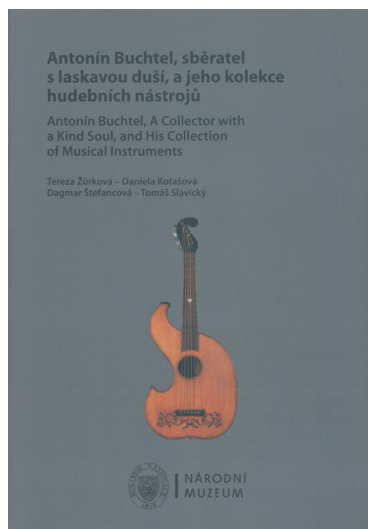
<https://doi.org/10.31577/musicoslov.2023.1.9>

Hana Urbancová

Ústav hudobnej vedy SAV, v. v. i.

Tereza Žůrková – Daniela Kotašová – Dagmar Štefancová – Tomáš Slavický: Antonín Buchtel. Sběratel s laskavou duší, a jeho kolekce hudebních nástrojů

Praha: Národní muzeum, 2021, 239 s. ISBN 978-80-7036-680-8 (print)

Nedávno rozšíril vydateľské aktivity Národného múzea v Prahe ďalší titul venovaný oblasti hudby. Ide o monografiu, ktorá pred-

stavuje zberateľské aktivity Antonína Buchtela, českého vzdelanca 19. storočia a hudobného znalca. Kniha vyšla v rámci edičného radu *Editio Monographica Musei Nationalis Pragae*, kde medzi celkove 29 zväzkami je v poradí treťou publikáciou sústredenou na zbierky z oblasti hudby.¹ Na príprave publikácie sa podieľali štyria autori, kurátori zbierok Českého múzea hudby, Tereza Žůrková, Daniela Kotašová, Dagmar Štefancová a Tomáš Slavický.

Hoci je ústrednou témou monografie Buchtelova vzácna zbierka hudobných nástrojov a ťažiskom publikácie jej katalóg, kniha poskytuje širší a komplexnejší obraz – zaoberá sa osobnosťou jej pôvodného majiteľa, pričom na pozadí jeho životopisu predstavuje Buchtelove hudobné i nehudobné aktivity a záujmy v kontexte doby, ďalej sa zaoberá okolnosťami budovania zbierky nástrojov pred tým, ako ju Buchtel daroval Muzeu Království českého, predchodcovi dnešného

¹ Dostupné publikované monografie v prehľade na <https://www.nm.cz/e-shop/knihy/monografie?productsPage=0&pageId=674>

Národného múzea, a osudy zbierky sleduje aj po tom, čo bola zaradená do zbierok múzea.

Antonín Buchtel (1804 – 1882), rodák z Pastvín, horskej obce v orlickom kraji, neskôr dlhoročný katolícky kňaz v Kyšperku (dnes Letohrad), je príkladom vzdelanca, ktorého rôznorodé aktivity vo verejnom živote (sociálna, kultúrna, vzdelávacia oblasť) sprevádzal celoživotný záujem o hudbu. Hoci nepochádzal z hudobníckej rodiny, komponoval, ovládal hru na viacerých hudobných nástrojoch a okrem pomerne rozsiahlej a cennej zbierky nástrojov vybudoval aj kvalitnú hudobnú knižnicu a notový archív. Zbierku hudobných nástrojov z veľkej časti venoval ešte počas svojho života múzeu spolu s 13 vlastnými skladbami. Jeho hodnotná hudobná knižnica a notový archív sa však dostali do Národného múzea sprostredkované a s časovým odstupom vyše 30 rokov. Spôsob nadobúdania jednotlivých exemplárov aj pohyby súčastí zbierky pred darovaním i po ňom neboli vždy dostatočne písomne podchytené, a tak autori publikácie museli realizovať podrobný komparatívny výskum dostupných archívnych prameňov a katalogizačných záznamov, aby dospeli k rekonštrukcii zbierky, a to jednak zbierky hudobných nástrojov, jednak hudobnej knižnice a notového archívu. Tento proces rekonštrukcie od pôvodného obsahu zbierky cez zmeny, ktoré v nej nastali až po súčasný stav, v akom sa Buchtelova pozostalosť dnes nachádza v zbierkovom fonde Českého múzea hudby aj ďalších zložkách Národného múzea, je opísaný plasticky, a najmä pre čitateľa s múzejným zázemím môže byť poučným aj zo širšieho hľadiska riešenia problémov narábania s osobnými fondmi rôznorodého obsahu.

Zbierku hudobných nástrojov Antonín Buchtel budoval postupne počas celého svojho produktívneho života. Nie je známe, kde a akým spôsobom získaval jednotlivé exempláre, ale do zbierky sa popri ľudových a kuriózných nástrojoch dostali aj majstrovské historické kusy, ktoré v súčasnosti patria k najvzácnejším exemplárom v zbierke hudobných nástrojov Českého múzea hudby (napríklad viola viedenského majstra Nicolasa Leidolffa z roku 1700 či viola d'amore

pražského husliara Jana Oldřicha Eberleho z roku 1758). V Buchtelovej zbierke výrazne dominujú strunové (sláčikové a brnkacie) nástroje, čo zrejme súviselo so záujmovými preferenciami zberateľa. Dychových nástrojov je síce málo, ale sú tiež hodné pozornosti, zvlášť skupina basetových rohov (od pražského nástrojára Franza Doleischa, od Franza Strobacha pôsobiaceho v Karlových Varoch a bližšie neznámeho I. G. Dimpfla), ale aj serpent a čakan od anonymných majstrov z konca 18. a začiatku 19. storočia. O pôvodnom obsahu zbierky sa zachoval súpis, ktorý Buchtel sám pripravil a publikoval roku 1872. Súpis je dôležitým svedectvom pôvodného rozsahu zbierky, ktorú tvorilo až 93 nástrojov, ako aj Buchtelových organologických znalostí a formy evidencie. Súpis sa stal pre autorov monografie východiskom pre skúmanie zmien v obsahu zbierky a identifikácie jej dnešného stavu. Je škoda, že v súčasnosti Buchtelovu zbierku hudobných nástrojov reprezentuje iba 49 nástrojov, čo je len o niečo viac ako polovica z pôvodného počtu. Osudy viacerých ďalších nástrojov, ktoré pôvodne tiež patrili do zbierky, sa autorom publikácie nepodarilo zistiť.

Vyústením skúmania pohybu hudobnej pozostalosti Antonína Buchtela je katalóg identifikovanej časti jeho zbierky hudobných nástrojov. Do katalógu boli zaradené nástroje, ktoré sa zachovali do súčasnosti, ako aj tie, ktoré sa dali identifikovať na základe staršej dokumentácie, ale dnes už nie sú z rôznych dôvodov k dispozícii. Katalóg teda zahŕňa celkove 52 nástrojov, hoci v súčasnosti ich je zachovaných len 49, a je pripravený starostlivo a so všetkými dôležitými informáciami. Nástroje sú zoradené podľa organologických kritérií do troch hlavných nástrojových skupín (chordofónov, aerofónov a idiofónov) a ďalších podskupín. Ku každému nástroju sú uvedené údaje nielen opisujúce konštrukciu a morfológické znaky toho-ktorého nástroja, ale každé katalógové číslo zahŕňa aj sprievodnú dokumentáciu, týkajúcu sa jednak prezentácie nástroja rôznymi formami (výstavy, publikácie) a jednak zásahov do nástroja v prípade jeho opráv a úprav, prípadne konzervovania a reštaurovania. Toto sú dôležité

údaje pre každého bádateľa v oblasti historickej organológie, pretože môžu indikovať mieru autenticity toho-ktorého zachovaného exemplára. Katalóg uvádzajú podrobné edičné poznámky s jasne stanovenými kritériami katalogizácie. Súčasťou charakteristiky každého nástroja je jeho farebná fotografická dokumentácia, obsahujúca celkový záber nástroja aj detailné pohľady zachytávajúce jeho podstatné znaky. Publikovať katalóg hudobných nástrojov je vždy výzvou, a to nielen z hľadiska odbornej prípravy, ale aj kvality grafického spracovania a výslednej realizácie. Fotografická časť zbierky je podstatnou časťou informácie a od kvality jej realizácie v značnej miere závisí autenticita poskytnutej informácie. V prípade tejto publikácie možno konštatovať celkovo veľmi dobrý výsledok, hoci miestami v katalógovej časti vidno, že plne dvojazyčná, česko-anglická mutácia bola istým limitujúcim faktorom grafického spracovania.

V každom prípade štvorica autorov predložila hodnotnú publikáciu, ktorá má potenciál nájsť si svojich čitateľov tak medzi hudobnými historikmi a organológmi, ako aj muzeológmi a zberateľmi, a napokon môže osloviť každého, kto sa zaujíma o osobnosti formujúce v 19. storočí českú hudobnú kultúru. V plnom anglickom preklade rozširuje informačný dosah nad regionálny rámec. Kto chce, môže ju čítať aj v elektronickej verzii, ktorej výhodou je napríklad aj detailnejšie priblíženie niektorej časti fotodokumentácie. Publikácia (a aj celý edičný rad) predstavuje tak veľkorysú a nasledovateľnú formu prezentácie zbierok pražského Národného múzea.

<https://doi.org/10.31577/musicoslov.2023.1.10>

Jana Kalinayová-Bartová

Katedra muzikológie, Filozofická fakulta
Univerzity Komenského v Bratislave

Hana Urbancová – Peter Ruščin – Eva Veselovská: Hudba k sviatku Troch kráľov na Slovensku: od stredoveku po 20. storočie / Music for the Feast of Three Kings in Slovakia: from the Middle Ages to the 20th Century

Bratislava : Ústav hudobnej vedy SAV, 2021, 284 strán. ISBN 978-80-89135-51-6. ISMN 979-0-9010032-7-9

Dvojazyčná slovensko-anglická publikácia *Hudba k sviatku Troch kráľov na Slovensku: od stredoveku po 20. storočie / Music for the Feast of Three Kings in Slovakia: from the Middle Ages to the 20th Century* sa venuje historickému vývoju slovenských vianočných kolied, duchovných piesní, pastorel a gregoriánskeho chorálu, viažucich sa na sviatok Zjavenia Pána (Epifánia, Traja králi). Forma antológie bola zvolená kvôli celkovému prehľadu a prezentácii spevu, hudby, liturgie, obradov a zvykov tohto sviatku v časovom rozsahu od 12. storočia po prelom 20. a 21. storočia. Publikácia vznikla v rámci interdisciplinárneho výskumného projektu „Téma Troch kráľov v umení Slovenska“, ktorý spájal pod spoločnou výskumnou témou viaceré vedné